

UNIVERSITETET I OSLO

KANDIDAT

XXXXXX

PRØVE

JUS2111 1 Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter

Emnekode	JUS2111
Vurderingsform	Individuell skriftlig prøve
Starttid	11.12.2025 08:00
Sluttid	11.12.2025 14:00
Sensurfrist	06.01.2026 22:59
PDF opprettet	08.01.2026 18:59

Seksjon 1

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
---------	--------	-------------

Seksjon 2

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
---------	--------	-------------

1	Svar til eksamensoppgaven	Langsvar
---	---------------------------	----------

Det var starten av august, og fellesferien var nettopp over, men det var likevel stor aktivitet i Justisdepartementet. Regjeringen hadde mottatt en rapport om markert økning i militær aktivitet like over grensen, og sentrale personer i regjeringsapparatet mente det var reell grunn til å frykte at nabolandet, Bellonia, forberedte en fullskala invasjon. Justisminister Marte Kirkerud, som lenge hadde tenkt at Regjeringen manglet verktøyene for å håndtere en slik krise, satte straks i gang et hastearbeid for å fremme forslag om en lov som skulle supplere beredskapsloven.

Lovforslaget ble klargjort i løpet av bare noen dager og Stortinget, som hadde vært oppløst siden før sommeren, ble kalt sammen for å vedta loven umiddelbart. Opposisjonspolitiker og stortingsrepresentant Lars Holm befant seg i Lillevik og var ikke videre begeistret for å bli kalt inn til hovedstaden på kort varsel. Han tenkte likevel at han om ikke annet ville få anledning til å ta seg noen skikkelige kvelder på byen. Som ledd i forberedelsene til disse festlighetene, kontaktet Holm sin venn Jakub Z. som var diplomat ved den Nord-Kjeksiske ambassaden og hadde et feriested i Lillevik. Vennene avtalte at Holm skulle kjøpe ti gram kokain av Jakub. De avtalte dessuten at Holm, som skulle reise med flyet grytidlig neste morgen, i forbindelse med overleveringen av kokainet skulle sove over på feriestedet til Jakub, som lå like ved flyplassen. Holm vippset umiddelbart penger for kjøpet, pakket alt han skulle ha med til hovedstaden og dro av sted til sin venn. Midt på natten ble han vekket av et voldsomt leven. Politiet hadde tatt seg inn i huset og funnet 200 gram kokain på kjøkkenet, og de pågrep både Holm og Jakub Z.

Holm ble rasende og hevdet at han ikke kunne pågripes. Han viste til at han var en grunnlovsbeskyttet Stortingsrepresentant.

Jakub Z. påberopte seg diplomatisk immunitet, samt at ransakelsen og beslaget på feriestedet var i strid med Wien-konvensjonen om diplomatiske forbindelser art. 30.

Til tross for Holms protester ble han pågrepet og fikk aldri dratt til hovedstaden. Der inne gikk imidlertid alt slik justisministeren planla, og den foreslåtte loven ble vedtatt med stort flertall. På det juridiske fakultet i Storvik reagerte sentrale personer sterkt på de nye lovendringene. Etter flere dagers mediestorm ble professor Peder Ås invitert til debattprogrammet til journalist Solrik Fredvang for å diskutere den nye loven. På vegne av Regjeringen møtte justisminister Kirkerud.

Ås var kritisk til innholdet i flere av de foreslåtte bestemmelsene. Særlig var han opptatt av en bestemmelse som ved krigsutbrudd ga Justisdepartementet anledning til å beslutte at norske borgere som eide aksjer i militærindustrien i Bellonia, måtte overdra disse til staten. For aksjene skulle staten betale markedspris: prisen på børsen på overdragelsestidspunktet. Ås mente det ville innebære grunnlovsstridig tilbakevirkning å anvende en slik regel overfor aksjeeierne som i sin tid hadde innrettet seg på at de selv ville kunne velge et gunstig tidspunkt å selge på. Skulle et slikt myndighetsinngrep stå seg, mente han at det i det minste måtte utløse krav på erstatning etter Grunnloven § 105. Han viste også til EMK TP 1-1.

Kirkerud avviste kritikken kontant. Personlig mente hun at Grunnloven ikke la noen bånd på statsmaktene i en krigssituasjon, og at det her uansett ikke var snakk om noen tilbakevirkning som kunne bringe Grunnloven § 97 til anvendelse. Videre viste hun til at Stortinget dessuten hadde vurdert tilbakevirkningsspørsmålet. Stortinget hadde ment at det dreide seg om egentlig tilbakevirkning, men at bestemmelsen likevel gikk klar av tilbakevirkningsforbudet, fordi den var begrunnet i sterke samfunnsmessige hensyn. Poenget med bestemmelsen var å gi staten mulighet til å skaffe informasjon om og utøve innflytelse i selskaper i militærindustrien i Bellonia gjennom eierskapet. Dette var helt essensielt i en krigssituasjon. Når det gjaldt spørsmålet om erstatning etter Grunnloven § 105, mente Kirkerud at bestemmelsen ikke kunne komme til anvendelse. Under enhver omstendighet mente hun at aksjonærene ikke ville lide noe tap som kunne erstattes, ettersom staten skulle betale det som var markedspris for aksjene på overdragelsestidspunktet. Kirkerud mente også at TP 1-1 ikke kom til anvendelse.

Ås lot seg ikke overbevise av dette. Han var enig i at aksjeervervet ville forenkle tilgangen til informasjon fra de aktuelle selskapene, men mente at myndighetene ikke ville få noen reell innflytelse i disse. I den forbindelse viste han til en rapport utarbeidet av Statistisk sentralbyrå (SSB) under lovforberedelsen, som konkluderte med at norske myndigheter, etter en slik aksjeovertakelse, ikke ville være eier av mer enn omkring én prosent av selskapene det var snakk om. Stortinget hadde ikke uttalt noe om betydningen av dette under lovbehandlingen. Når det gjaldt erstatningsspørsmålet viste han til at i tiden etter et krigsutbrudd kunne aksjene i militærindustrien komme til å stige dramatisk i verdi. En slik eventuell verdistigning måtte i så fall etterkomperes.

Hjemme i TV-stuen var stortingsrepresentant Hans Tastad i harnisk. Da Kirkerud fremla lovforslaget for Stortinget, hadde hun bare opplyst om at bestemmelsen om aksjene var viktig for å sikre informasjon om og innflytelse i de aktuelle selskapene. Hun hadde ikke fremhevet SSBs funn som viste at eventuell innflytelse ville være svært beskjeden. Tastad mente dette var uholdbart og fremmet påfølgende dag forslag i Stortinget om at Kirkerud skulle stilles for riksrett for brudd på opplysningsplikten. Tastad, som i løpet av debatten var blitt overbevist om at loven var grunnlovsstridig, mente videre at dersom Justisdepartementet på noe tidspunkt skulle beslutte å anvende lovbestemmelsen, ville Kirkerud også kunne stilles for riksrett for brudd på Grunnloven §§ 97 og 105.

Drøft og løs de rettsspørsmål oppgaven reiser. (Forholdet til beredskapsloven og sanksjonsloven skal ikke behandles).

¹ Svar til eksamensoppgaven

Skriv svaret ditt her. Endringer blir lagret automatisk.

Oppgaven reiser fire tvister mellom ulike parter.

Den første tvisten er mellom Lars Holm og Den norske stat. Tvisten omhandler om pågripelsen av Lars Holm er grunnlovsstridig.

Den andre tvisten er mellom Jakub Z. og Den norske stat. Det overordnede spørsmålet er om Den norske stat har begått folkerettsbrudd ved å arrestere Jakub og ved å ta seg inn på feriestedet hans.

Den tredje tvisten er mellom Peder Ås og staten. Tvisten omhandler grunnlovsmessigheten til Regjeringens lovforslag.

Den fjerde tviste er mellom Marte Kirkerud og Tastad. Hovedspørsmålet er om Marte Kirkerud kan stilles for riksrett for brudd av sine kosntitusjonelle plikter.

Twist 1

Den første tvisten er mellom Lars Holm og Den norske stat.

1) Det overordnede spørsmålet er om pågripelsen av Holm er grunnlovsstridig.

Holm viser til at han nyter immunitet som stortingsrepresentant.

Etter GrL § 66 heter det at "Representantene er på sin reise til og fra Stortinget samt under sitt opphold der befriet fra personlig heftelse, med mindre de gripes i offentlige forbrytelse." Etter bestemmelsen er Stortingsrepresentanter immun fra "personlig heftelse", såfremt det ikke er en "offentlig forbrytelse".

1.1) omfatter pågripelse "personlig heftelse"

En alminnelig språklig forståelse av "personlig heftelse" etter dagens språkbruk sier at det er en forpliktelsen som påhviler en fast eiendom eller person. Mange av Grunnlovsbestemmelsene må tolkes i lys av hva de betydde ved vedtakelsen ettersom språket kan ha forandret seg over tid. I forslaget om modernisering er ordet erstattet med "pågripelse", men dette ble aldri gjennomført. I den nynorske versjonen - som har samme rettskilde vekt som bokmål-versjonen - er ordet oversatt til "pågripelse". Formålet bak bestemmelsen er at "ut fra sin idehistoriske bakgrunn tar sikte på å verne stortingsmennene mot den eksekutive og dømmende makt", jf. Rt. 1957 s. 33.

"personlig heftelse" omfatter pågripelse.

1.2) er det en "offentlige forbrytelse"

En alminnelig språklig forståelse er at forbrytelsen som er begått ikke er begått mot offentligheten. Jeg forstår dette som forbrytelser som retter seg mot befolkningen som helhet.

I denne sak har Holm blitt arrestert for oppbevaring av 200 gram kokain. Det er en privat handling, og klart ikke en forbrytelse mot offentligheten.

Holm er som Stortingsrepresentant er dermed immun mot pågripelse for besittelse av kokain.

Pågripelsen av Holm er grunnlovsstridig, jf. Grl. § 66.

Twist 2

Den andre tvisten er mellom Jakub Z. og Den Norske stat.

2) Det overordnede spørsmålet er om Den norske stat begikk folkerettsbrudd.

Det vises til to forhold. i) Pågripelsen av Jakub, og ii) ransakelsen og beslaget på feriestedet. Disse vil behandles separat.

2.1) Rettslige utgangspunkter

Staters forpliktelser ovenfor andre staters diplomater er kodifisert i traktaten VCDR. Traktaten er anerkjent for å gi uttrykk for folkerettslig sedvane, jf. USA v Iran. Norge er part til konvensjonen. Følgelig kommer konvensjon til anvendelse for tvisten.

Hvis Den norske stat ikke har oppfylt sine forpliktelser etter VCDR, har staten begått et folkerettsbrudd.

2.11) Tolkning av konvensjoner

Tolkning av konvensjoner fremgår av VCDR artikkel 31-33. Traktaten har nær universell tilslutning, og er anerkjent for å gi uttrykk for bindende folkerettslig sedvanerett. Norge er ikke part til konvensjonen, men ettersom den har en stilling som folkerettslig sedvane kommer den til anvendelse.

Utgangspunktet for tolkning av traktater fremgår av artikkel 31 (1). Det heter i bestemmelsen at traktater skal tolkes i god tro, med utgangspunkt i den alminnelig språklige forståelsen av ordlyden. Videre må ordlyden ses i sammenhengen den står i, og i lys av formålet til traktaten. Videre skal avtalt forståelse av begreper legges til grunn, jf. VCLT 31 (4).

i) Har den Norske stat begått et folkerettsbrudd ved pågripelsen av Jakub

Jakub er diplomat ved Den Nord-Kjeksiske ambassaden. Etter VCDR artikkel 1 utgjør han en "diplomatic agent", jf. artikkel 1 litra e.

Det fremgår av artikkel 29 at "*The person of a diplomatic agent shall be inviolable. He shall not be liable to any form of arrest or detention.*"

Mottakers forpliktelser etter artikkel 29 er klar. "*Diplomatic agents*" etter konvensjonens forstand skal ikke utsettes for noen form for arrest eller avholdelse av mottakerstaten, dette omfatter både diplomatens personlige handlinger, og diplomatens handlinger begått i tråd med utøvelse av deres stilling på ambassaden. Det følger av ICJ-praksis at denne immuniteten er absolutt, og gjelder selv for brudd av Jus Cogens regler, jf. Arrest Warrant (Congo V Belgium). Dommen gjaldt Congos utenriksminister, men må ha prinsipiell overføringsverdi for for alle som nyter immunitet etter VCDR artikkel 29.

Ettersom Jakub er en "diplomatic agent" kan han ikke utsettes for noen form for arrest eller avholdelse.

Den norske stat har pågrepet og avholdt Jakub, følgelig har de brutt sine forpliktelser etter VCDR artikkel 29.

Delkonklusjoen er at Staten har begått et folkerettsbrudd ved pågripelsen av Jakub Z.

ii) Har den Norske stat begått et folkerettsbrudd ved ransakelsen og beslaget på feriestedet til Jakub.

Holm viser til VCDR artikkel 30 som rettslig grunnlag anførselen. Bestemmelsens første ledd lyder "The private residence of a diplomatic agent shall enjoy the same inviolability and protection as the premises of the mission." etter annet ledd følger det at at "(...) his property, shall likewise enjoy inviolability."

En alminnelig språklig forståelse av "his property" omfatter all fast eiendom som diplomaten eier, både personlig residens og fritidseiendommer.

Følgelig nyter diplomatens personlige eiendom den samme immuniteten som "*the premisses of the mission*", 30 annet ledd, jf. 30 første ledd.

Det følger av artikkel 22 at "*The premises of the mission shall be inviolable. The agents of the receiving State may not enter them, except with the consent of the head of the mission.*". Etter bestemmelsen er statens forpliktelser at de ikke kan ta seg inn på eiendommen med mindre de har samtykke fra stasjonssjefen.

Staten har ikke samtykke fra stasjonssjefen, følgelig kan de ikke ta seg inn i fritidseiendommen.

Ettersom politiet tok seg inn i fritidseiendommen har de brutt sine folkerettslige forpliktelser etter VCDR artikkel 30, jf. artikkel 22.

Delkonklusjonen er at Den norske stat har begått folkerettsbrudd ved å ta seg inn på fritidseiendommen.

Konklusjonen på det overordnede spørsmålet er at Den norske stat har begått folkerettsbrudd ved å arrestere Jakub, og ved å ta seg inn og ransakelse feriestedet.

Tvist 3

Tvisten i del 3 er mellom Staten og Ås. Ås mener lovforslaget et grunnlovsstridig og folkerettsstridig. Ås viser til tre forhold. 1) Loven er i strid med Grl. § 97. 2) Loven er i strid med Grl. § 105. 3) Loven er i strid med EMK TP1-1. Disse vil behandles separat.

3) Rettslige utgangspunkter

3.1) Domstolsprøvingen

Etter Grl. § 89 heter det at "*I saker som reises for domstolene, har domstolene rett og plikt til å prøve om det strider mot Grunnloven å anvende en lovbestemmelse, og om det strider mot Grunnloven eller landets lover å anvende andre beslutninger truffet under utøving av offentlig myndighet.*" Etter bestemmelsen har domstolene en "rett og plikt" om det strider mot Grunnloven å anvende en lovbestemmelsen eller forvaltningsvedtak. I norsk rett må lovers

grunnlovsmessighet prøves konkret ovenfor et faktisk rettsforhold, der loven har blitt anvendt ovenfor den enkelte. Det må dermed dreie seg om et konkret rettsforhold.

Anførselene til Ås omfatter en fiktivt fremtidig hendelse, der loven i fremtiden blir anvendt mot den enkelte. I denne sak har ikke loven blitt anvendt mot noen enda, slik at det ikke dreier seg om en konkret rettsforhold.

I det videre vil forutsettes det at loven har blitt anvendt mot et individ, slik at det foreligger et konkret rettsforhold.

Domstolene har en rett og plikt til å prøve om anvendelse av loven strider mot Grunnloven.

3.2) Prøvingsintensiteten

Det følger av langvarig høyesterettspraksis at prøvingsintensiteten - det vil si hvor mye domstolene setter sine egne vurderinger over Stortingets egne vurderinger - har blitt delt i tre avhengig av hvilke grunnlovsbestemmelse det dreier seg om. Hvis grunnlovsbestemmelsen omhandler "*vern om enkeltmenneskets personlige frihet eller sikkerhet*", er prøvingsintensiteten på sitt sterkeste. Omhandler Grunnlovsbestemmelsen "*andre statsmaktens arbeidsmåte eller innbyrdes kompetanse*" er prøvingsintensiteten på sitt svakest, og Stortingets syn må som hovedregel respekteres. Dreier det seg om økonomiske rettigheter vil prøvingsintensiteten komme i en "mellomstilling", og Stortingets eget syn vil tillegges avgjørende vekt hvis det foreligger "rimelig tvil" om lovens grunnlovsmessighet, jf. Rt. 1976 s. 1.

I denne sak omhandler det "økonomiske rettigheter".

4) Grl. § 97

Marte mener at Grl. § 97 ikke kommer til anvendelse.

Inngangsvilkårene for å påberope seg Grl. § 97 er at 1) det foreligger årsakssammenheng mellom loven og det tilbakevirkende elementet. 2) Tilbakevirkningen må være til skade for den enkelte.

4.1) Årsakssammenheng

Ved gjennomføringen av lovbestemmelsen vil folk som tidligere har hatt en eierpost bli tvunget til å avgi sin eierpost til staten. Det er på det rene at det er årsakssammenheng mellom loven og det tilbakevirkende elementet.

Det foreligger årsakssammenheng.

4.2) Er lovendringen til skade for aksjeeierne

Loven medfører at den enkelte aksjeeier blir tvunget til å overdra sine aksjer til staten, noe som medfører at de ikke kan innhente fortjeneste en eventuell verdistigning vil ha. I tillegg tar det bort deler av deres rådighet over aksjene, ettersom eierne mister retten til å fritt overdra og selge aksjen når de vil.

Lovendringen er til skade for aksjeeierne.

Vilkårene er oppfylt. Kommer Grl. § 97 til anvendelse.

Det heter i Grl. § 97 at "Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft."

En alminnelig språklig forståelse av ordlyden sier at ingen lov skal gis virkninger slikt at de pålegger byrder på utøvde rettsposisjoner. Etter norsk rettspraksis skal ikke bestemmelsen forstås så absolutt. For straff, som er kjernen i bestemmelsen, er tilbakevirkningsforbudet absolutt. I sivilrettslige forhold skiller rettspraksis mellom "egentlig tilbakevirkning" og "uegentlig tilbakevirkning". "Egentlig tilbakevirkning" er når loven "*knytter byrder direkte til tidligere handlinger eller begivenheter, det vil si handlinger eller begivenheter som er avsluttet*". Ved "uegentlig tilbakevirkning" "retter virkningen seg (...) mot den framtidige utøvelsen av etablerte rettsposisjoner.", jf. HR-2016-389-A. Et tredje skille er oppstilt for inngrep i avtale mellom to private parter, jf. Rt. 2007 s. 1281.

Terskelen ved egentlig tilbakevirkning er at tilbakevirkningen må begrunnes med "sterke samfunnsmessig hensyn" for at den ikke skal være grunnlovsstridig. Ved uegentlig tilbakevirkning er terskelen at tilbakevirkningen ikke er "klart urimelig eller urettferdig" ovenfor den enkelte.

Loven i denne sak medfører at staten har rett til å kreve folk som eier aksjer i militærindustrien i Bellonia må overgi disse til staten ved krigsutbrudd. Det dreier seg dermed om uegentlig tilbakevirkning, ettersom loven knytter byrder til den etablerte rettsposisjonen, aksjeeierskap. Det dreier seg ikke om byrder for allerede avsluttede handlinger. Stortinget har et annet syn, noe jeg vil komme tilbake til senere.

Terskelen for grunnlovsmessigheten etter Grl. § 97 er om tilbakevirkningen er "*klart urimelig eller urettferdig*" ovenfor aksjeeierene.

Underspørsmålet er om loven medfører en "*klart urimelig eller urettferdig*" tilbakevirkning for aksjeeierne.

Vurderingen om en tilbakevirkningen er grunnlovsstridig etter Grl. § 97 beror på en konkret "avveining mellom de vernede interesser på den ene siden, og de samfunnsmessige hensynene på den annen". Momenter som inngår i vurderingen er "hvilke rettigheter eller posisjoner inngrepet gjelder, hvilket grunnlag den enkelte eller en gruppe har for sine forventninger, om inngrepet er plutselig og betydelig, og om fordelingen av byrdene rammer den enkelte eller en gruppe særlig hardt.", jf. HR-2016-389-A. Mot dette står de samfunnsmessige hensynene.

I denne sak omhandler det aksjerettigheter. Det er ingen holdepunkter for at aksjerettigheter nyter noe sterkere vern mot regulering enn det andre rettigheter gjør. Dette momentet vil ikke tillegges vekt.

Det neste momentet er aksjeeiernes forventninger forut for lovendringen. Aksjer blir konstant utsatt for reguleringer som følge av hendelser i utlandet. Norske aksjeeiere, som følge av internasjonale sanksjoner, har tidligere blitt pålagt å selge seg ut av visse bedrifter eller land de holder til. Aksjenæringen er under konstant regulering, og det er ingen forhold som tilsier at aksjeeierne i den konkrete sak burde forvente at det ikke vil omfatte deres aksjer. Dette gjelder spesielt når det omhandler aksjer i krigsindustri som ofte er utsatt for mer omfattende regulering. Dette momentet vil tale imot at loven er "klart urimelig eller urettferdig".

Det neste momentet er om lovendringen er plutselig og betydelig. Lovendringen kommer fort på bakgrunn av Bellonia gjør seg klar for angrepskrig mot Norge. Det er ingen holdepunkter for at aksjeeierne ved ervervelsen av deres andeler burde vært klar over at en slik lovendring kom, det var heller ingen diskusjon noen tid i forveien om en slik lovendringen. Videre er lovendringen av noe betydning for eierne. Ettersom loven er plutselig vil dette tale for at loven er "klar urimelig eller urettferdig".

Det neste momentet er om lovendringen rammer den enkelte eller en gruppe særlig hardt. Det fremgår ikke konkret hvor få eller hvor mange som eide aksjer. Eksempelvis kan det tenkes at det kun er et par individer som er tungt investert i disse selskapene, men det kan tenkes at det eies både av store pensjonsfond og større grupper av enkelte individer. Uten konkrete holdepunkter vil ikke momentet tillegges vekt.

Samfunnshensynene staten har påberopt seg er ved en krigssituasjon må staten ha mulighet for å innhente informasjon og innflytelse i den militære industrien i nabolandet. Ved en krigssituasjon er det essensielt at staten har en viss spillerom for å best mulig kunne forsvare landet, slik at de kan ivareta landets interesser. Dette vil tale mot at det er "klart urimelig eller urettferdig".

Ved at staten tar over aksjene får de i større grad mulighet for å tilegne seg informasjon som er av stor betydning i en slik situasjon. Ved krigføring er all form av informasjon om motstanderens våpen og krigsindustri av ekstrem viktighet for staten som blir angrepet. Det kan tenkes at staten kunne fått denne informasjonen uavhengig av å overta aksjene, men det fremgår ikke konkret. Likevel er det klart at informasjon ved krig er et tungtveiende samfunnshensyn. Dette vil tale sterkt imot at loven er "klar urimelig eller urettferdig".

Statens faktiske innflytelse ved å ta over aksjene er uklart. Ved gjennomføringen av loven vil staten sitte igjen med ca. 1% total eierandel innenfor sektoren. Dette er ikke en betydelig andel av firmaene. Det må likevel legges til grunn at gjennom eierskapet vil ha noen form for innflytelse, eksempelvis muligheten til å delta på årsmøter, delta på avstemninger m.m. Dette vil hjelpe staten ha en innflytelse på motstanderens krigføring. Ettersom dette vil ivareta samfunnets interesser ved en eventuell kri vil momentet tale imot at tilbakevirkningen er "klart urimelig eller urettferdig".

Samlet sett taler momentene for at tilbakevirkningen ikke er "klart urimelig eller urettferdig".

Konklusjonen er at lovendringen ikke er "klart urimelig eller urettferdig" ovenfor aksjeeierne. Loven er ikke grunnlovsstridig etter Grl. § 97.

Det foreligger ikke rimelig tvil, Stortingets eget syn vil dermed ikke tillegges vekt.

Forutsatt at det foreligger rimelig tvil om grunnlovsmessigheten.

Vekten av Stortingets egen vurdering

I Rt. 2008 s. 1281 uttalte høyesterett at "det må stilles et kvalitetskrav i den forstand at Stortingets standpunkt må være basert på et overveid syn, og at eventuelle misforståelser kan ha betydning for hvilken vekt Stortingets standpunkt kan tillegges." Fra dommen kan det dermed sluttet at vekten til Stortingets vurderinger om grunnlovsmessigheten vil variere utifra om deres vurdering er basert på et reelt syn der eventuelle misforståelser av loven vil svekke vekten.

Stortinget har i denne sak selv vurdert grunnlovsmessigheten etter Grl. § 97, og kommer frem til at det dreier seg om egentlig tilbakevirkning. Stortinget kom frem til at dette ikke er

grunnlovsstridig ettersom det er "*sterke samfunnsmessige hensyn*" for reguleringen. Etter mitt skjønn har Stortinget vurdert etter feil terskel som følger av norsk rettspraksis. Det er likevel klart at Stortinget har likevel vurdert lovens grunnlovmessighet etter Grl. § 97. Momentene vurderingen er de samme uavhengig av valg av norm.

Stortingets eget syn må dermed tillegges noe begrenset vekt, men har likevel vekt ettersom de har vurdert loven opp mot Grl. § 97, bare med en annen terskel.

Konklusjonen på det overordnede spørsmålet er at loven ikke strider med tilbakevirkningsforbudet etter Grl. § 97.

5) Strider loven mot Grl. § 105

Det heter i Grl. § 105 at "*Fordrer statens tarv at noen må avgi sin rørlige eller urørlige eiendom til offentlig bruk, så bør han eller hun ha full erstatning av statskassen.*"

Det følger av fast tolkningspraksis at "bør" skal tolkes som skal. Grl. § 105 oppstiller en plikt for myndighetene å gi "full erstatning" ved ekspropriasjon.

For at bestemmelsen skal komme til anvendelse må to kumulative vilkår være oppfylt. i) noen må "avgi" sin eiendom. ii) eiendommen må være "rørlig eller urørlig".

5.1) Utgjør aksjene "*rørlige eller urørlige eiendom*".

En alminnelig språklig forståelse av "rørlige" sier eiendom som er fysisk, til dette vises det til blant annet fast eiendom, løsøre m.m. En lik forståelse av "urørlige" sier ikke-fysiske eiendeler, som verdipapirer, immaterielle rettigheter m.m.

Aksjer utgjør klart "urørlige" eiendom, vilkåret er oppfylt.

5.2) Må norske aksjeeiere "*avgi*" sin eiendom til staten.

En alminnelig språklig forståelse av "avg" sier at rådigheten over eiendommen i sin helhet blir overført fra et individ til en annen.

I denne sak blir eiendomsretten i sin fullstendighet overført til Den norske stat. Vilket er oppfylt.

Ettersom vilkårene for anvendelse av Grl. § 105 er oppfylt, er staten forpliktet til å gi "full erstatning".

Får ikke aksjeeierne "full erstatning" ved lovens gjennomføring, er loven grunnlovsstridig etter Grl. § 105.

5.3) Det springende punkt er om Norske aksjeeiere får "*full erstatning*" ved gjennomføringen av loven.

Alminnelig språklig forståelse av "full erstatning" sier at den som blir ekspropriert sitter igjen en slik økonomisk posisjon som om ekspropriasjonen ikke hadde skjedd. I Rt. 1976 s.1 uttalte Høyesterett at "*Som utgangspunkt må budet om full erstatning innebære at en ekspropriert ikke skal stilles dårligere økonomisk ved at de beføyelser han som eier disponerer over, må avgis til eksproprianten.*". Det må derfor vurderes om de som blir ekspropriert stilles dårligere økonomisk etter ekspropriasjonen.

Denne sak får aksjeeierne markedsverdien for aksjene ved overtagelsestidspunktet ved gjennomføringen av loven. De sitter dermed igjen i en økonomisk stilling som tilsvarer den forut for ekspropriasjonen. At de kanskje går glipp av fremtidig markedsutvikling er uten betydning, ettersom staten påtar seg også det økonomiske ansvaret ved at aksjekursen faller. De står fritt til å investere erstatningen i andre aksjer.

Delkonklusjonen er at gjennomføringen av loven medfører at de norske aksjeeierne får "full erstatning".

Konklusjonen på det overordnede spørsmålet er at loven er grunnlovsmessig etter Grl. § 105

6) EMK P1-1

6.1) Rettslige utgangspunkter:

Det følger av Grl. § 92 at staten er forpliktet til å "sikre" og "respektene" menneskerettighetene i Grunnloven og andre bindene menneskerettighetskonvensjoner. Høyesterett har imidlertid presisert at bestemmelsen "ikke kan tolkes som en inkorporasjonsbestemmelse, men må forstås som et pålegg til domstolene og andre myndigheter om å håndheve menneskerettighetene på det nivå de er gjennomført i norsk rett.". EMK P1-1 er inkorporert i norsk rett med forrang, jf. menneskerettighetsloven § 2

En alminnelig språklig forståelse av "sikre" sier at staten har en positiv forpliktelse i å sørge at individers rettigheter ikke blir krenket av andre tredjeparter. En lik forståelse av "respektene" sier at staten skal avstå fra å selv gjøre inngrep i menneskerettighetene.

I denne sak omhandler det statens egne handlinger ovenfor den enkelte. Det må derfor vurderes om staten har brutt sine negative forpliktelser.

EMK P1-1 følger det at utgangspunktet er at *"Every natural or legal person is entitled to the peaceful enjoyment of his possessions."*

6.2) Innenfor rettighetens anvendelsesområde

EMK tolkes "possessions" svært bredt Høyesterett, etter å ha sett på EMD-praksis har Høyesterett uttalt at "rettigheter som ligger fjernt fra den alminnelige bruk av eiendomsbegrepet omfattes. Det synes å være en rimelig sammenfatning av EMDs praksis at bestemmelsen i tillegg til rettigheter som faller innunder det tradisjonelle eiendomsrettsbegrep, også omfatter rettsposisjoner der innehaveren må sies å ha hatt en rimelig forventning om at rettsposisjonen vil kunne utnyttes som forutsatt.", jf. Rt. 2008 s. 1747.

Aksjer utgjør klart "possessions" etter EMK P1-1 forstand.

EMK P1-1 kommer til anvendelse.

EMK P1-1 inneholder tre regler. "Prinsippregelen er av generell karakter, og slår fast at enhver har rett til å nyte sin eiendom i fred, jf. første ledd første punktum. «Avståelsesregelen» setter rammer for pålegg om tvungen eiendomsavståelse, jf. første ledd andre punktum.

«Kontrollregelen» anerkjenner det offentlige behov for, og rett til, å fastsette regulerende tiltak for å ivareta fellesskapsinteresser", jf. HR-2016-304-A.

I denne sak er det "avståelsesregelen" som er den mest treffende, ettersom ved gjennomføringen av loven blir aksjeeierne tvunget til å avstå sin eiendom til staten. "Avståelsesregelen" må tolkes i lys av "prinsippregelen", jf. HR-2025-844-A.

Utgangspunktet etter EMK P1-1 annet ledd er at ingen skal miste sin eiendomsrett. Det er et unntak for dette hvis tre kumulative vilkår er oppfylt.

Inngrepet må i) ha hjemmel i lov ii) forfølge et legitimt formål og iii) være forholdsmessig.

i) Hjemmel i lov

Etter EMD-praksis må loven være tilstrekkelig klar, presis og tilgjengelig for den enkelte. Ved lovendringen vil staten ha en hjemmel i lov. Jeg forutsetter at denne er tilstrekkelig klar, presis og tilgjengelig.

Vilkåret er oppfylt.

ii) forfølger inngrepet et legitimt formål

Etter P1-1 må ekspropriasjonen skje etter "public interest". En alminnelig språklig forståelse sier at det må være en betydelig andel av samfunnets interesse, ikke en lite avgrenset krets med personer. Statene har en vid skjønnsmargin for å vurdere dette.

Som følge av loven vil staten ha innflytelse og tilgang i fremmede makter militærindustri. Det er klart at formålet er i offentlig interesse.

Vilkåret er oppfylt.

iii) forholdsmessig

I forholdsmessighetsvurderingen må det finnes en "fair balance" mellom de beskyttede interessene mellom samfunnets interesser. Det er dermed en konkret forholdsmessighetsvurdering. Erstatning yt kommer inn i vurderingen.

Eierne har en interesse i å fritt kunne eie aksjer, spesielt ved en krigsutbrudd der aksjene trolig vil gå opp i verdi. Dette vil tale imot at inngrepet er forholdsmessig.

I denne sak har samfunnet, som redegjort for tidligere, en stor interesse for ha rådigheten over aksjene. Som følge av dette har de mulighet til å påvirke industrien, tilegne seg informasjon m.m.

Videre har gir gir staten eierne fullstendig erstatning for aksjenes verdi. Ettersom de ikke stilles dårligere økonomisk etter avståelsen, vil dette tale sterkt for at inngrepet er forholdsmessig.

Samlet sett taler momentene for at inngrepet er forholdsmessig.

Inngrepet er forholdsmessig. Vilkåret er oppfylt.

Ettersom alle de tre kumulative vilkårene for inngrep etter EMK P1-1 er oppfylt, foreligger det ikke en krenkelse av rettigheten.

Konklusjonen på det overordnede spørsmålet er at EMK P1-1 ikke er krenket.

Marte anfører at ved krigssituasjoner må staten kunne fravike fra grunnlovens bestemmelser.

7) Kan Grunnlovsbestemmelsene fravikes ved krigssituasjon

Ettersom det her handler om å fravike Grunnlovsbestemmelser, må det foreligge konstitusjonell nødrett for å fravike disse.

7.1) Konstitusjonell Nødrett

Konstitusjonell nødrett følger ikke av Grunnlovens tekst, men av konstitusjonell sedvane. Konstitusjonell sedvane har gjennomslagskraft som grunnloven selv. For at en konstitusjonell sedvane skal oppstå må det foreligge en i) ensartet praksis, ii) over lang tid, iii) anerkjent som en bindende rettsregel, såkalt opinio juris.

Konstitusjonell nødrett har kun oppstått i Norge ved tre tilfeller. Unions inngåelsen med Sverige i 1814, oppløsningen i 1905 og andre verdenskrig 1945. Dette er på det rene at en slik konstitusjonell sedvane foreligger.

Vilkår for å påberope seg konstitusjonell nødrett at nasjonens liv og sikkerhet må være truet. Terskelen må anses er svært høy, ettersom den kun har blitt brukt i alvorlige omstendigheter. Til sammenligning oversteg ikke korona-pandemien eller første verdenskrig terskelen. Om terskelen er overtrådt vil bero på en konkret vurdering av forholdene i samfunnet, og om disse truer nasjonens sikkerhet og levedyktighet

I denne sak fremgår det at Bellonia forberedte seg på en fullskala invasjon av Norge. Ettersom dette omhandler fremtidige forhold, er det vanskelig å vurdere omfanget en slik invasjon vil ha og om dette overstiger terskelen. Det må allikevel legges til grunn at ved en invasjon på norsk jord vil nasjonens liv og overlevelse klart være truet. Jeg legger til grunn at invasjonen har en slik alvorlighet at nasjonens sikkerhet er truet, vilkåret om konstitusjonell nødrett er oppfylt.

Ved Konstitusjonell nødrett kan en rekke grunnlovsbestemmelser fravikes. Dette inkluderer ikke Grl. § 97 for straff og Grl. § 93 for tortur. Men omfatter klart Grl. § 97 for sivilrettslige posisjoner og Grl. § 105 for økonomiske rettigheter.

Delkonklusjonen er at Grunnlovsbestemmelsene kan fravikes ved en krigssituasjon.

Jeg vil ikke vurdere fravikelse av EMK P1-1 etter EMK artikkel 15 pga. tidsnød. Det er heller ikke påberopt.

Tvist 4

Den fjerde tvisten er mellom Hans Tastad og Marte Kirkerud. Hans Tastad mener Marte må stilles for riksrett. Han viser til to forhold. i) Brudd av opplysningsplikten etter Grl. § 82 ii) Ved en Justisdepartementets fremtidige anvendelse av loven.

8) Rettslig avklaring - Grl. § 86

Riksretten følger av Grl. § 86. Etter bestemmelsen må "Stortinget anlegge" en sak. Etter fast tolkning er dette forstått som Stortinget med alminnelig flertall. I denne sak har en votering enda ikke blitt gjennomført i Stortinget.

Videre må er den anklagede være enten et medlem av Statsrådet, Høyesterett eller Stortinget. Marte er en statsråd, vilkåret er oppfylt.

Tiltalen må omhandle brudd av deres "konstitusjonelle plikter".

8.1) Grl. § 82 opplysningsplikten

Opplysningsplikten etter Grl. § 82 omfatter klart "*konstitusjonelle plikter*" som kan behandles av riksretten, jf. Grl. § 86.

Spørsmålet er om Marte har brutt opplysningsplikten etter Grl. § 82.

Grl. § 82 inneholder to rettsregler. For at opplysningsplikten om at statsråder skal fremlegge alle "nødvendige" opplysninger i første punktum skal komme til anvendelse, må Regjeringen selv ha fremlagt en sak for votering i Stortinget, jf. "den fremlegger". Sannhetsplikten i annet punktum om å ikke gi "uriktige" eller "villedende" opplysninger kommer til anvendelse på alle opplysninger Regjeringen gir til Stortinget eller dets organer.

Marte Kirkerud har selv fremlagt lovforslaget for votering i Stortinget. Følgelig kommer den skjerpede opplysningsplikten etter første punktum til anvendelse.

8.11) Delspørsmålet er om Marte Kirkerud har gitt alle "*nødvendige opplysninger*" til Stortinget ved fremleggelsen av lovforslaget.

En alminnelig språklig forståelse av "*nødvendige opplysninger*" sier at det er opplysninger som etter sin art er essensielle for Stortinget å ha for å fatte en beslutning på dekkende informasjonsgrunnlag. Det fremgår av forarbeidene at den rettslige opplysningsplikten kun omfatter "de mest klanderverdige forholdene", jf. Dokument nr. 19 (2003-2004) s. 15. Formålet med bestemmelsen er at Stortinget skal kunne stole på at når Regjeringen legger en sak, får de informasjon som er så dekkende at de gir et forsvarlig beslutningsgrunnlag.

Marte har uttalt at bestemmelsen var "viktig for å sikre informasjon om og innflytelse i de aktuelle selskapene". I forbindelse med dette har hun ikke "fremhevet" SSBs funn ved fremleggelsen av lovforslaget. I rapporten står det at Norske myndigheter ved gjennomføringen av loven vil ikke være mer enn eier av en prosent av aksjene i militærindustrien i Bollonia. Denne opplysningen er etter sin art til en vis interesse for Stortinget for å vite hva effekten av lovens gjennomføringen vil i realiteten medføre for for staten, for deres vurdering om å anse denne loven egnethet.

På den andre siden tolkes jeg det slikt at er SSB sin rapport fremgår i proposisjonen, og slikt at informasjonen var i realiteten tilgjengelig for Stortinget ved beslutningen. Informasjonen er derimot ikke av særlig viktighet, og det er klart ikke veldig klanderverdig å unnlate å "fremheve" denne informasjonen for Stortinget. Stortinget er ansvarlig for sine egne vurderinger, spesielt når de har informasjonen.

Delkonklusjonen er at Marte har gitt alle "*nødvendige opplysninger*" til Stortinget ved fremleggelsen av lovforslaget.

Følgelig har hun ikke brutt sin opplysningsplikt etter Grl. § 82 første punktum.

Grl. § 97 og § 105

Det neste spørsmålet er om Marte Kirkerud kan stilles for riksrett for brudd av Grl. § 97 og § 105.

Det avgjørende er om menneskerettighetene utgjør "*konstitusjonelle plikter*" etter Grl. § 86 forstand.

En alminnelig språklig forståelse av "konstitusjonelle plikter" sier at pliktene fremgår av konstitusjonens rang. Menneskerettigheter, som hovedsaklig retter seg mot staten som helhet, jf. § 92, er omdiskutert om utgjør konstitusjonelle plikter. Etter ansvarlighetslova - som ikke er konstitusjonens rang - men gir uttrykk for hva som ligger i de konstitusjonelle plikter som kan påklages riksretten etter Grl. § 86. § 11 lyder "Den der som medlem av Statsrådet på annen måte enn nevnt i denne lovs øvrige bestemmelser ved handling (...) **bevirker noget som er stridende mot Grunnloven** eller rikets lover, straffes med bøter eller med fengsel inntil 10 år." (min utheving) Etter loven vil dermed medvirkning til noe som er stridene mot Grl. omfattes, noe rettighetsbestemmelsene i Grl. § 97 og 105 er. I teorien er det lagt til grunn at kun de mest grove menneskerettighetsbruddene vil omfattes av de konstitusjonelle pliktene, jf. Høgberg.

I denne sak omhandler det at Justisdepartementet, som Kirkerud er ansvarlig for, i fremtiden anvender loven mot den enkelte borger. Selve vurderingen om lover generelt er grunnlovsstridig vil i stor grad bero på juridiske vurderinger der mange vil ha et forskjellig syn om lovens grunnlovsmessighet. At en gjennomføringen av en lov i realiteten grunnlovsstridig kan prøves for domstolene, jf. Grl. § 89. At utfallet i en slik domstol er at loven i realiteten er grunnlovsstridig kan klart ikke medføre brudd av konstitusjonelle plikter.

Delkonklusjonen er at Marte ikke kan stilles for riksrett ved anvendelsen av loven i fremtiden.

Konklusjonen på det overordnede spørsmålet er at Marte ikke har brutt sine konstitusjonelle plikter.

Ord: 4819